

MACULA (V.)

Regény

BRASNYÓ ISTVÁN

Egy elefántcsont ábrázoláson, amit majd utóbb megmutatnak nekem, látom, hogyan kap bele a szél a hosszú zászlóba, akár a láng, és szinte ebből bomlik ki az egész látvány, fölvonulás vagy menetelés jobbról balfelé, tehát a szemközt fújó szélben, de mire az alakok megnövekednek, hogy pusztá szemmel is jól kivehetők legyenek, elérik a csont peremét, és csak értelmetlenül tolonganak egy szakadék szélén, előre-lendített lábukkal tapogatózva a másik csontlap után, amely azonban hiányzik, és lehetséges, sőt biztosra vehető, hogy a lapok egész sora hiányzik, a menet végérvényesen megszakad, esetleg ismeretlen helyeken folytatódik, külön-külön, más és más zászlók alatt, és egyedül csak a zászlók maradtak épek, a sereg pedig körös-körül megbomlott és szét-szakadozott, és céltalanul nyomul előre, kelevézeket emelve és pajzsokat hordozva, és mindezt mívégre, ütközetbe sem bocsátkozva, hanem csak éneklésre tátott szájjal, vagy valami csodán ámulva el, ami ott tornyosul előttük a magasban.

Ha igyekeznék meghatározni vagy betájolni helyemet ezen a faragványom, valahol ott lehetne az, ahol a menet a semmiből előkanyarodik, a zászló csücskétől vagy lobogásától félig eltakarva, mert onnan bizonyára áttekinthetném az egész, porba és lángolásba fúló, letisztázatlan látványt, amit a faragás csak elnagyolva és töredékeiben adhat vissza, hordalékát nyújtva a jelenetnek, hagyva a fölösleges bámészkodókat, életükért rettegőket és hiábavalóan lemészároltakat, a minden tekintetből istentelen vonásokat, amelyek egy nagy seregnek a velejárói, együttthatói, és ez itt csak csupa fegyelem, amit az alkotó természete követelt, meghazudtolva magát az alkotót. Mert eredetileg ott lett volna az én helyem, és ott is leghátul, az olyan csapatokban, ahol a nem hivatásos fegyverforgatók haladnak, és a diosőségben semmi keresnivalójuk, akik kilógnak a világból, akár a nadragulya termése, ijedezők és fejvesztettek, és ilyenkor legföljebb arra használhatók, hogy agyonti-

porják egymást, tehát érdemes letagadni őket, vagy tudomásul sem venni, akár a följobbaló előnytelen tulajdonságait: az ércet nézd, és ne a salakot!

— Pakolnak innen vagy nem pakolnak? — vetették föl a kérdést a törzsohöz tartozó örökösök, és időzött rajtunk a kellemetlen pillantásuk, mintha mindahányuknak üvegszeme lenne; én már meg is bújtam védnököm mellett, szinte a hóna alá nyomtam a fejemet, onnan tekingettem kifelé, és vártam, ugyan mi rossz következhet ránk. Még hogy ekkora gorombaságot!

— Én teljesen ártatlan és ártalmatlan vagyok — szerettem volna hangsúlyozni előttük, ha lett volna bátorságom ahhoz, hogy kiperdüljek a porond közepére.

— Ugyan már! Ugyan már! — tette a méltatlankodót az asszony-ság, akinek fölszaladt a szem a harisnyáján, de azért indulatos volt a képe, és az álla alatt olyasféle fölfújt tasak képződött, akár a hím békáknak, amikor párzani készül.

És egyáltalán, valahogy mindenki eltorzult, elsősorban a szeme húzódott a halántéka felé, meg a szája állt vicsorgóra: nagy szerencsénk volt, hogy már elsatnyultak a tépőfogaik, és részben azok a satnyák is kihullottak.

— Göngyfogor! — rikoltottam, mert eszembe jutott, vagyis mert más nem jutott eszembe, annyira kényelmetlenül, hogy ne mondjam, végveszélyben éreztem magamat —, erről szólnak a versek is! — Hanem, hogy semmiféle verset nem tudtam, itt megintcsak kénytelen voltam igénybe venni jótevőmet, arra gondoltam: mi lenne akkor, ha sírva fakadnék a kebelén?

„Árva kis elveszett lény, és hogy zokog” — talán a segítségére lehetnék ezzel, csupán az a kérdés, megérdemli-e nagylelkűségemet, esetleg alaposan fölkaravom-e vele a többieket, egyszóval miféle előnyt húzhatnék én magam: olyasmire gondoltam, ami személyesen nekem szól, hogy haragvásuknak a visszája borítson el, mert nyilvánvaló, hogy működnek bennem ezek a rohadék sajátságok is, de talán őbennük nem? Egy tőről fakadtunk mi valaha, amit a névrokonságunk is tanúsíthat, sőt, tanúsít, nem olyan könnyen dobálóznak a nevekkel, még akkor sem, ha én magam találok ki magamnak.

Különben meg cselekmény kell ezeknek, cirkusz, kalamajka és ribil-lió! Eszmei lucok, hogy összekenhessék vele magukat, hemperegjenek benne, akár a szavannák orrszarvúi a szubtrópusi, langyos pocsolyákban! Higiénikus pocséta, amíg csak fenekestül föl nem forgatják, hogy képesek legyenek békén nyugovóra térni... Máris gondolván a holnapi napra.

Töprekedésem így végül is elszakadt eredeti táptalajától, ha már az agyafúrtságom meghátrált bennem, retiráljon a rettenet is, róttam föl magamnak indulattal, de akkorával, hogy kezemben széjjelpukkadt a

talpas pohár, amely más körülmények között alaposan összevagdosta volna a tenyeremet, de most még az üvegcserepeket is tovább morzsolgattam a markomban, habár nem állíthatni, hogy valami túlzottan kérgeges lett volna, inkább sáros volt még mindig, vagy inkább a holtak által a temetőárokba szivárogtatott folyadék vagy plazma vonta be, és ertől volt szinte élettelen, de én nagyon is éltem, sőt beleéltem magamat az itteni leendő osztozkodás előzményeibe, és egyből nagyon is hangos lettem, arra gondolván, ha már különben is mennünk kell, akkor távozásunk rémes legyen, hátunkon borzolódjon föl a szőr, és szálljon, vagyis szökjön el belőlünk a lélek, sápadtabbak legyünk a dühtől, mint maga a halál.

Védnököm hátrányos helyzetére oszupán következtetni tudtam, és csupán abból, hogy a menetben oly hátul kullogott, hogy az már szinte merő kíváncsiskodásszámba ment, ám előttem egy szóval sem fejtette ki, hogy neki alapjában elől a helye, mert akkor tettem volna róla, hogy egyedül és fölszegett fejjel mi ketten legyünk az élen, büszkén, már szinte örömmel fitogtatva mélységes gyászunkat — de ezt is ki látta volna a sötétben, ám legalább bennünket töltött volna el némi elégedettség, s ekkora érzelmi tartalékkal most főlényre tehattünk volna szert, hangoztathattuk volna igényeinket, s nem maradtam volna ennyire magamra a jótevőm mellett is, pedig sejtette volna bennem az elszántaságot, s ahelyett, hogy a méntászsákba köttet, kézen ragad — én ugyan pár szóból is megértettem volna, mi a helyzet, s majd intézkedtem volna az alakulását illetően!

— Jaj, késő bánat! — kiáltottam választott rokonságom felé, hogy ezzel a megállapítással talán zavart keltek soraikban, mert eszembe jutott a gyűrűm, meg az, hogy milyen ebül veszett... És magam elé oszaptam a padlóra a tenyeremben szorongatott üvegcserepeket, mintha személyes gondjaimat illetném ezzel.

— Még ez a kis pojáca is! — rebegte a felszaladt szemű asszonyosság, aki már nem kedvelhetett annyira, de én kifejezetten szerettem őt.

— Osztozkodjunk békességben! — mondtam, mire valaki ököllel az asztal lapjára oszaptott, és ezt az én fejemnek szánta, a kis pojácának szólt, de akkorát, hogy mindenki összerézzen, és fölkapta rá a tekintetét. De én azért sem hátráltam meg.

— Az anyádat neked! — kiáltoztak felém a torra fölállított és megterített, hosszú asztal túlsó oldaláról, de én ügyet sem vettem rájuk, mert tudtam, hogy ez valószínűleg a végsőkéig föl fogja gerjeszteni őket, s előbb-utóbb kísérletet tesznek arra, hogy ellássák a bajomat.

— Honnan kerül ez ide? — sápióztak most a másodrendűek, inkább az asztal vége felől, és néhányan föl is álltak, hogy jobban lássanak, mintha ezzel is sérteni akarnának. — Ki ismeri vajon? — néztek össze megátalkodva, végtére is kételkedve, hogy miben, azt nem tudom, talán a saját kilétükben.

— Ügyvédeknek kell fogadni! — igyekeztek túljárni az eszemen meg a védnökömén, s ezt is találták a leghelyesebbnek, ami azt jelentette, hogy mégis maradhatunk, és ez sem volt csekélység ebben a pillanatban, hogy holnap majd egymás után érkeznek az ügyvédek, és engem már semmiképpen sem találnak itt, mert aligha tudhatott rólam valaki is közülük, azt megelőzően, hogy föltéptem a vonatajtót, és kiléptem rajta, akár valami Nirvánába, amelyben lehetséges, hogy még mindig zuhanok: a többi pusztá látszat.

Emitt kiértem a folyosó végére, és a nyikorgó liften tovább ereszkedtem lefelé, teljes sötétségben, ügyemmel bizonyára végleg egymagamra maradva, mintha a liftaknának sohasem érném a fenekét, de nagyon elbágyadhattam, mert ez semmiféle riadalmat sem keltett bennem, ez a lassú, sőt túlságosan is lassú járat; odakinn majd csak megcsendül bennem valami, amit ez a lassú idő vált ki, azt követően, hogy kilépek az alkonyati utcára, vagyis előbb-utóbb el fog kápráztatni egy aligha megnevezhető suhanás, legyintés, ami missziómat tartalmazza ebbe a lassúságba zárva, s azután bomlani kezd, fesleni, és kiteljesíti rémes szirmait, akár a dögvirág.

Először egy patkányt láttam, amint egy ismeretlen rendeltetésű nyílásba igyekezett lehatolni, talán a betonba öntött lefolyóba, és illegette vastag farka tövét, de annyira testes volt, hogy sehogyan sem tudott boldogulni, vagy talán másik állat állta útját: mindenesetre visszazérett rám, mintha azt mérné föl, árthatok-e neki, és én árthattam volna neki, a farkára léphettem volna, ha nem tartok attól, hogy belém harap, akárhol megharaphat, és a pestistől kezdve akármilyen kórokat terjeszthet, és akkor a kacagó, a mosogatódézsa alatt verdeső madaram valóban túl fog élni; mi mást tehettem, mint hogy tudomást sem vettem a patkányról, amely különben is nyomban eltűnt, mintha ott sem lett volna, pedig még le is hajoltam, és félszemmel utánalestem a nyílásba, de alighanem már nem fordult szembe velem, mert nem láttam szeme rubinpiros sugarát.

A főpostára szerettem volna eljutni, a *poste restante* tolóablakához, hogy lesbe álljak, hátha megérkezik emberem, hátha végre nekem is szerencsém lesz, és sikerül bővebbet megtudnom önmagamról, hiszen mindigtől is úgy éreztem magamat, mintha a lábamnál fogva megforgattak és nagy lendülettel a sima jégre hajítottak volna, és én, széjjelvetett kézzel-lábbal egyre csak pergek és siklok, mindentől tova, és csupán a kéréses súrlódásom hangját vagyok képes folyamatosan érzékelni.

Jártomban vagy haladtomban, lavírozásom közben kísérletet teszek még arra, hogy áthatoljak két fénytömb között, talán itt találkozik a Hold és a Nap sarkított fénye, mintegy a világ vagy az érzékelhető háta mögött, elhanyagolható, mert kiszámíthatatlan térben — és innen szeretnék én értesülést szerezni, földült képpel mélyedni el az akadály

mögött, azzal a valótlan kancsítással, amely két, egymástól eltérő síkot vizsgál egyszerre, vagy külön-külön igyekszik hatni bennük: nos, erre irányul minden erőfeszitésem, hiábavalóan, amikor mindez megjelenítve pusztá ábrándozásnak is tűnhet, röviden, itt fog majd valószínűleg nyomom veszni, esetleg csupán én tévesztek nyomot? Ha előbb fulladnék bele a mindig fölmerülő kétkedésbe, akkor nem kellene még attól is tartanom, hogy a kétségbeesés végez majd velem, ha egyszer sikerül rajtam ütnie.

A korábbi kép mégis nyugtalanít, hogy talán csakugyan ügyvédet kellene fogadnom, ügyvédet, múlt időben, az Ámorosnál fekvő dolgom intézése céljából, ha nem undorodnék annyira az egészszről, mindenfajta teljes kibontakozástól, ezenkívül visszaretent az az állítás is, ami a papírokban szerepel, hogy nő vagyok, ugyanis ott mindvégig házaspárt emlegetnek (de ez végtére is a más ügye), mintha lett volna olyan időszak az életemben, amikor nem tudtam megállni a magam lábán, s támaszra volt szükségem, támaszra szorultam, most meg egyszerre ezt az egészet nem ismerem el, sőt tiltakozom ellene — hanem ha egyszer fogalmam sincs róla, a fejem akár a kiürített és fölfújtt disznóhólyag, ebben a vonatkozásban legalábbis, magam is elismerem. Ezért kellett volna már kezdetben más okmány és más bizonyíték, elsősorban önmagamnak, és nem egy ilyen félrebeszélős, hamis papír, amiről mindenki tudja, hogy micsoda, de senki sem tesz róla, hogy más legyen, minden hivatkozásomra hallgatás a válasz, úgyhogy már magam sem látok más megoldást, mint hogy hátat fordítok, és átadom magam ugyanennek a hallgatásnak, hátha abban van valami a számomra még ismeretlen értelem, egy számárvezető, amit követni tudnék az ujjammal, sorról sorra, hogy buknék ki a holdvilágra, vagy buknék ki a napvilágra, tennék szert valami helyi értékre ebben a számlálhatatlanságban.

Tehát lesben a holdfény vagy a napfény mögött, árnyékom már nincs is, ahogy a víznyomat sem vet árnyékot a papíron, a leghelyesebb is annak tekinteni, egy szabálytalan helyen föltűnő vízjegynek, amely vándorol, amíg csak ki nem fogy a szóból, vagy akkor majd szótlánul is tovább tart?

Ahogy odabenn zuhognak a pecsétnyomóval, mintha az eget zengetnék, és a pecsétről most leolvashatnám végre a helyet és az időt, ahová kilyukadtam, a tenyerembe üttethetném, mint valami talált pénzt, ezt a mulandóságot, amelynek nagy értéke lehetne a számomra, legalább önmagamat kifizethetném vele, mielőtt odébbállok, megfordulok a tengelyem körül, akár a földgolyó a mindenségben.

A lépcsőkön nagy jövés-menés, tömeg, érzem, hogy fokozatosan föloldódom, még arról is megfeledkezek, hogy a simatetőről nem szedtem be a mosott ruhát, s ha az idő esőre fordul, kénytelen leszek vizes kapcát tekerni a lábamra, és vizes törölközővel törölni a fületem, az ingeimről az atlanti szél meg lemarja a gombokat. Mégis létezik tágas-

ság! Ezért vagyok kénytelen lovakat hajsolni, már kora hajnalban hujjogatni, hogy netán mégiscsak kiteljesedik az elképzelésem, s nagyobb térséget szerzek magamnak még gondolatban is egy valahol rothadozó, rejtőzködő kabátnál, amely után mindenütt szimatolok, lesben állok, és egy nagyon is konkrét ló árnyékára gondolok, meg arra, hogy a homok és a jég között valami hasonlóság áll fönn, szerkezeti vagy pusztán gondolati — illetve amit itt nyerhetnék, megérné a próbát, habár még sohasem merült föl bennem olyasmi, hogy ez vagy az megéri-e vagy nem éri.

Egy hiábavalónak mondható kiruccanás egyszerre a jég meg a homok hátán: aki a homokon jön, nem hallatszanak a léptei, de az én súrlódásom hangja a jéghez minden korábbit fölülmúl, szinte megrendít, s máris azt érzem, hogy ismét becsapódtam, nem volt érdemes ily nagy garral kimozdulnom, ha egyszer sikerületlennek mondhatom magamat.

Orromon megigazítom a binokulárt, s igyekszem olyan szögből szemügyre venni azt, ami lejátszódott, hogy hajszálnyira takarja a másik képet, amit készítettem róla magamnak, teljes összhang lépjen föl vázlat és megvalósulás között. Vagyis a homok, ami fölgyülemlett, eltakarja, befújja vagy beszítálja a jeget, ami képződött bennem — erre talán van mód, ennek a kimenetelét tudni, azaz hogy mennyi itt az előrehaladás?

Síkvidékhez a sötétség illik, az elmosódó lazúr és a kiürült fej, amelyet mintha szakadatlanul csapolnának, akár a kaucsukfát — nos, az én fejem most már le volt csapolva, és egyáltalán nem szerettem az ilyen, lecsapolások után visszamaradó üledéket, hordalékot, lápos hangulatot, különleges tenyészeteket, amelyekben még egy aligátor is képes volna megélni, hányná-vetné magát fejem part nélküli boltozatában, semmi száraz benne, hiszen szakadatlanul folyik az orrom, nyárderékon éppúgy, mint télvíz idején, hanem a zsebkendőim, bizony, ott maradtak kitergetve a simatetőn, miként Mácsás is a mosogatódézsa alatt, és most kénytelen leszek az ujjammal kifújni az orromat: végül is vagyunk itt ilyenek néhányan.

Némi hirtelen és erős világosság azonban még fölkarvarhatna itt mindent, az iszap megbolydulna a fény behatolása nyomán, az enyhe áramlásra kényszerített víz vagy valami ehhez hasonló ritka folyadék fűrtösödve bontakoztatná ki az üledékből fölcsapó lebernyegét, legyezőjét, amely egy pillanatra megmerevedne, miként az ágyú csövén kiszökő füst, meghökkenve a tulajdon robbanásától, és a hangnak ez az irrodása megfodrozza a vizet, mintha nagy fölületen rácsaptak volna, de oly puhán, mintha csak köd szakadt volna le vagy varjú szárnyának gyors evezése közelített volna hozzá, minden kétséget kizáróan a tudomására hozva valamit természetes nyelvén.

Az ezt követő hirtelen csöndben és bajjóslatúan elfehéredő deren-

gésben ütemes kopogás, kerek fejű kalapácsé vastag bőrön, megfeszített és sietős munka: a műhelyajtó előtt a járdára vagy feljebb, szemmagasságban, már a világ határára vetődő lámpafényben egy aszott öregasszony, a feje tetejére csomózott kopott konttyal, cipőt féltalpal az ingatag háromlábú széken ülve, s előtte a vaskaptafát fokozatosan elborítja a rozsdá, akárcsak a cipészkalapács fejét, amelynek fecskefarkú vége sebesen mutogat a lámpa felé, miközben az ár szeggel váltakozik a szaruszerű bőrön — így valahogy kell bivalyt is, meg tojást is patkolni, ekkora rejtelmes közönnyel az éjszaka fölmerülő küszöbén, esetleg tovasurrogó fővenyén: ami innen netán menekülni készül, azt majd csak fölfogja a túlpart... A kék eres, törékenynek látszó és számtalan dolog érintésétől megperzselődött kéz úgy végzi a dolgát, mint ami ebből él, hogy hűvös ködöt szegel a bőr tükrére.

A konyhából vagy konyhává átalakított műhely belsejében viszont szakadatlanul tart valaminek a hűlése, a tűzhely fekete és kormos lapjái vagy csupán az elcsatangolt szagoké, friss befőttek páráié, amelyek melegen betakarva állnak, hogy üvegjük a hirtelen hűléstől meg ne pattanjon, mint valami üzenetek indulnak el az időben ezek az ízek, nekivágva egy leendő holt vidéknek, hogy egy halott íny ízlelje majd őket, vegyen belőlük mintát; ám semmiképp sem erre kanyarodnék én, ha a szüle végzett a cipőmmel, és újra csupasz lábamra ránthatom, hogy kijussak innen, mielőtt még nekijáramodna a görredőny, és elzárná utamat, esetleg derekamat a járda szegélyéhez szorítaná, hogy egyszeriben nem lennék se kint, se bent, hanem csak kapkodhatnék a véletlen járókelők bokája után, akik visongva menekülnének tőlem. Azonban türelmesen várok arra, hogy a reszelő érdessége lesöpörje a faszögek szétroncsolt fejét, s a megperzselődött ujjbegyű kéz vöröses festékbe mártott ecsettel átfussa a talp peremét: majd úgy járok most a világban, mintha vérben gázoltam volna, és ebben a pillanatban érkeznek meg a vágóhídról, még földült tekintettel és a fejem búbján összeborzolt hajjal, mintha taglóval sújtottak volna rám, de én megmenekültem, nem is tudom, melyik szóra helyezve a hangsúlyt a két utóbbi közül, ha választanom kellene.

Frissen féltalpalt cipőmben megérezem, hogy másik menetbe kapcsolódik be, cipőm sarkának új vasalása a falakon visszhangot verve kopog, talán szikrát is szórna, akár a lópatkó, ha gránitkövön járnék, de polyvás sárral megtapasztott házak tövében nem érezhetem magamat különben, mintha éjjeli vonatról jönnék, még jó ideig sejtve a sínpart meg a gőz fújtatását, de hirtelen már semmi közöm sincs a velem egy irányba haladókhhoz, hiszen én még mindig csak távolodok valahonnan, szó sem lehet megérkezésről, hogy derékban megbukva odahajoljak egy alacsony, léckeretű ablakhoz, megállapítani, vajon mi lehet odabenn, mily érdemlegesség, amibe bele kellene ütnöm az orromat. Ám idegenkedek ettől a városmagtól, a porzó löszű vakolatok-

tól és az egész itteni allúviumtól, diluviális időktől, helyzetektől, inkább csattogatatom patkóm vasát az isten sárga szegélyű járdáin, amelyek innen csak elfelé vezethetnek, miként a mennyei utak.

Talán a mázsaházba kellene visszatérnem, jókora kitérők után; mókuska képű emberem talán befejezte a történetet, s most már épp a lámpát készülnek eloltani, mert aligha számíthatnak éjféli borotválkozóra, inkább nyugtatja szakállát még egy napig, mert milyen nagy és váratlan lett a csönd, akár a bibliában, s következősképpen talán ki is tart, még csak az én lépteim zaja haljon el.

Ám ahogy a gyalogösvényre kanyarodok, ez is bekövetkezik, csak ne verejtékeznék annyira, mintha túl vastagon öltöztem volna, de végre csakugyan hallom a tulajdon fűjtatásomat, mintha dugót vennék ki a fülemből: itt már semmi sem fenyegethet, semmi sem jön túl közel hozzám, még a levegő sem rezdül, úgyhogy végre csupán azt érezhetem, ami magam vagyok, lehetséges átélnem a tulajdon anyagomat, és az érzékek is hirtelen fölöslegessé válnak — mintha visszafejldnének báb állapotomba, vagyis mint óhaj merül föl bennem, hogy egészen jó lenne magamba fásulnom.

Belekiáltok-e én ebbe az ürességbe? És hall-e majd engemet valaki? Vagy csak egészen egyszerűen, köntörfalazás nélkül kezdjek bele mondomkám fölhánytorgatásába, mintha semmi fontosabb dolgom sem akadna az éj közepén, nyomban itt, ennek az ürességnek a szélén, ahol előbbutóbb úgyis sikerül magamat elveszejtenem?

Kérdés — egyebek között ez is.

Micsoda igénytelenség! — kezdhethném-e így? —, ahogy azok a sarkokban négyen vagy öten idegen rádióállomást hallgatnak, belebújnak a készülékbe, amely csupa kuruttyolás meg bugyborgás, az éter repedésének hangja, eltart egy ideig, amíg meg nem találják a Szabad Európa állomását, ezt szeretik legjobban hallgatni, az idegenes kiejtést, amíg csak ki nem sétál az úrbe a hang, ők meg gyorsan utána, nézik az öreg készülék mutatóját, az meg nem mutat semmit, legföljebb észak—északkeletet — az egykori iránytűmről ismerem ezt az égtájat —, majd a hang megint visszacsúszik, akár egy jéghegy oldalán, de közben mégis fölfelé kapaszkodna; mi az istennek egyáltalán az ilyen adás, kinek használ ez, és egyáltalán, hol lehet ezt tisztán fogni, ha nem kizárólag az imperializmusban?

— A nemzetközi imperializmusban! — de ezenkívül nem hangzik el kemény szó, mivel vannak itt fölvilágosult emberek is, akiket jobb messziről nézni, mint közelről vitába szállni velük, de tanácsért érdemes hozzájuk fordulni, ha valaki biztos akar lenni abban, hogy mihez nem szabad tartania magát, annyira nyársat nyelt, rigolyás, rigorózus fakírok, akiknek szögesdrót sodrony van az agyukban, az agyukban meg... — nos, azonkívül a fejük van, s ennek révén egész emberré kerekednek.

Az ablakot barna pokróc fedi, s alatta ketten vagy hárman a fal tövében ülve esznek valami konzervet, a piros paprikás leve lecsorog a doboz oldalán, hát olyasvalami ez, hogyha kutya farkára kötnék, az világgá szaladna vele. Nő itt nincs, nőt itt nem tartanak, megtenné ideiglenes katonai tábornak is, ha egyenruhát viselnének, de condrákat viselnek, amelyeknek színét kiszippantotta a délibáb meg a szivárvány, lehetetlen is azonosítani a rangfokozatokat, ezeknek csupán belső vonatkozása van, a külsőségek itt már mellékessé váltak, inkább a jókedv a döntő.

Az én jókedvem is, ahogy sorra utánozom a járásukat meg a beszédmódot, s ha valamelyikükre ráismernek, könnyekre fakadnak a nevetéstől, de ez az egész mégis úgy fest, mintha olyan furulyát fújnék, amelyiknek nincs sípja, s ha megunják, mi más várna rám, mint hogy kilökik a rozoga ajtót és kipenderítenek, s ezen is majd jót nevetnek, hacsak nem akad közöttük pártfogóm: pártfogóm pedig mindig akad, mindig is akadt.

Hogy mit akarnak ezek önmagukkal tisztázni, nem tudom, de ehhez mindig pontosan énám van szükségük, aki a gyöngébbik szemszögéből mérem föl őket, még a mázsaházba is hajlandóak lennének velem eljönni nyíratkozni meg borotválkozni, az pedig van annyira ütemes dolog, mintha határozottan kézitusába keverednének. Ha ezt a természetnek köszönhetem, akkor szerencsém van, ha különben nincs is, esetleg egyéb képességeimnek — csakhogy miféle képességeim vannak nekem? Hát legföljebb az, hogy elfutok.

Eddig még mindenhol elszöktem vagy elmenekültem, a szívem szerint menekülő vagyok, anélkül, hogy menekültnek merném magamat nevezni, amit túl föltűnőnek és kockázatosnak találok, és különben is mindig visszatérek az elhagyott helyekre; tehát oszupán bolyongó lehetek, csatangoló, kóborló, akit a kutyák szimatolása riaszt föl álmából a mély árkok fenekén, és érdemes előle zárni a házat, lakatolni a ládát, és deszkával szegezni be minden ablakot és ajtót, akár a hazajáró lélek előtt, a kulcslyukba pedig ökor- vagy disznóvérrel átítatott puskafojtást gyömöszölni, hogy azt gondoljam, puskacsőbe bámulok, ettől ugyanis félek, habár nem hinném, hogy fog a golyó, legalábbis az nem, amit énám lőnek ki, de egy eltévedt nyúlörét végezhet velem; ezért tiszteltem a vadászokat, de még inkább a nyulakat, a fürjeket és a téli fogolymadarakat hajózásom során a Hold Magellán-tengerén, ahol már nincs vihar, nincs vadászat, és az elfutásnak sem igen lehet célja, zengi bennem a fa, Dávid király hegedűjéé.

No, de a körvadászatról már nem tudok idejében kerekelt oldani, hát, amikor ez a határnyi ember felindul ellenem, előbb csak a távoli csatláncukat sejteni, ahogy jönnek árkon-bokron át, föltartóztathatatlanul, hogy még a madarak is menekülnek előlük, elkeresítő ez a váratlan megjelenésük hajnali órán, és mindent tűvé tesznek, semmi esélyem

sincs elrejtőzni előlük, csupán a bölceleti megfontolása marad számomra annak, hogy lehet-e eleven ember zsákmány, ha kijelölt vadászterületen érik, és vajon milyen ellenállást nyújthat, hol a határ, ha a jogos övédelemről beszélünk? Ha a hajtók egyszer körülfognak — most kellene valóban ügyvédek fogadnom! Kiagyalnom valamit, hogy ne merészljenek hozzám nyúlni!

Illegetem magamat egy kicsikét, és nyújtózkodom hosszan a szemhatáron, megnézem cipőm talpalását, hogy tart-e még? Tehetnék-e meg még jókora utat? Nyakkendőm, zsebkendőm oda, iránytűm oda, sújtásos dolmányom oda, oda a térképeim, a jegyzeteim, az épkézlábnak alig mondható ötleteim, mind oda.

Megyek, indulok, megverekszem e tömeggel, akárkik legyenek is, szembefordulok velük.

Eszembe jut a madár a mosogatódézsza alatt, meg hogy egy iratban mint házaspár szerepelek, egy színházban meg mint fabáb, ami kislány koromat illeti, arról semmi sem jut eszembe, még a köténykém zsebe sem, de a ló árnyéka igen, meg Finnország, ahogyan most benn feküdhét a ló árnyékában. Ettől nagyobb kifejezhető egységet már nem tudok elképzelni.

Induljunk!

Nótázni kéne nagyon, mint a zászlók alatt, de én nem tudok.

Csakhogy a kutyákat bezzeg otthon hagyták, és milyen vadászatot tervelték el itt kutyák nélkül? Mintha az egész kifejezetten nekem szólna, hogy meg ne tépázzanak, le ne vizeljenek, akár valami fontos, de háborodott személyiséget, esetleg elfeledett madárijesztőt, amilyenről — ha sötét éjszakában találom szembe vele magamat — magam is képes vagyok megrettenni, a büdös gönceitől, amelyekkel embert utánoz: hát ez csupa szájalom!

Krümmerből készített satyak a fejemen, és nagy kutyát simogatok — próbálok visszaemlékezni — de mire emlékezni? —, mindenesetre érzem a tenyerem alatt a kutyaszőrt, hosszú, bolyhos, de érdes szálú, nem olyan, mint az agáré, és nem is oly selymes, amilyen egy nő hajzata lehetne, pedig illene hozzám valamiféle nő, ha a haja színét nem is tudom meghatározni, de lenézve láthatnám a cipőjét, nos, az biztosan nem a kutya lábán van és nem is az enyémen, amikor a magamét frissen féltalpaltattam.

És nem is ősz haj ez, és a mozdulatom sem vigasztaló, hanem inkább mondható dölyfösnek, hivalkodónak és ajkam teltségéből ítélve gögösnek és fennhéjásnak, habár aranyfogaim nem látszanak, de magam mintha aranyba néznék, tudatosan érzékenyülök el a csillanásától, kis könnyecsepp képződik szemem sarkában, és nem hiszem, hogy a hűvösségtől... És senki jelenléte sem árnyékolja el még arcomat, úgy érve, hogy egyszerűen elébem állhatna, azt várva tőlem, hogy pillantásra méltassam.

És ez a korai párás szürkület a levegőben — hát nem ugyanaz vajon? Ahhoz most a fejemet fölsszegem, nem érződik-e belőlem ugyan-az az elhatározottság? Ha ez lehetne megnyugtató . . .

A közelséget valahogy akként érzékelem a számban, akár a hideg vasat, nem a valaha hozzám idomult aranyat, amelynek már nyoma sem igen van lereszelt agyaramon, amelyeket mintha a pipa füstje futotta volna be, az a nyugalom, amitől tapad a füst — hát elképzelhető lenne-e rólam, ábrándok aranyfüstje?

A tél dere ugyan már ott a halántékomon, csípi is keményen a füle-met, ideje lenne már eszemre térnem, tudomásul venni a tulajdon úti-célomat, üstököspályámat . . .

Elszabadult hajnali galamb törekszik valahová sebes szárnycsapásokkal, a magasban megtépázva, metszve fellegekből épített fejemet: vég-eredményben vonz engemet ez a jó társaság, nem az a hideg, a kutyás kép, amely emlékezetből épül valahol, hanem a valódi, amely hamarosan a nyakamba szakad, elragad innen.

Meglep, ismételten, hogy mennyire hátat tudnék én fordítani annak, amivel szemben állok! A világnak? A tulajdon színhelyemnek? Ha nem hatna mindez panaszkodásnak! (Pimaszkodásnak.) Mikor is volt az, amikor számomra a bíbor szőnyegű folyosó jelentette a távlatot? Még akkor volt az bizony, amikor a lépcsőn a leomló estében fölértem a malomhoz, és ott a dolgok oka felől érdeklődtem — kitől is, ha nem egy gyermektől?

Azt már nem tudom, hogy a kakasviadal kezdetére ott maradtam-e, vagy meg sem várva, hogy a kakasok heréjét ingerelve harcra kényszerítsék őket, elmentem a várkútig, amelyet már rég teledobáltak kővel, és egy pillanatig onnan hallatszott a hangom, de a kakasok berzenkedő látványától senki ügyet sem vetett rá.

A kislány ott állt mellettem, és megrántotta az ujjamat, amelyen valaha a gyűrűt viseltem, de már a gyűrű helyét sem éreztem, ahogyan védnököm érchangját sem egy elgurult pénzermérről nem tévesztettem volna össze a magaméval.

— Hová mégy most? — kérdezte.

— Vissza, a kompra — mondtam —, itt nem lesz hol aludnom.

A kakasok már alaposan belemelegedtek a harcba a lámpafényben, de még mindkettő állta a sarat, nem voltak még nagyon véresek. Kedvem lett volna valamelyiket a hónom alá csapni, de ezt a szabályok nem tették lehetővé, és különben is megdöglött volna, mire a kompra érek vele. Én meg aztán egy véres, döglött szárnyással a kezemben állok majd a túloldalon, csekély zsákmányú vén ravaszdi!

És még ha ennyit magammal hozhattam volna!

Valaki éjszaka, éjfél tájban, amikor már mindenki aludt, vadászpuskával belétt a szobasarokba, hát támadt is ettől olyan riadalom, mintha a lövés mindenkit eltalált volna, és kapkodtak egyremásra a fegyverek

havasi

HAVASI GYÓRF. MEGJELENİK

csövéhez, meleg csövűt kerestek, de mindnek egészen fagyos volt a csöve, mintha belefagyott volna a tudományuk, de az számításba sem jöhetett, hogy valamennyien egy időben álmódták ugyanazt. Sodortak volna inkább cigarettát belőle, hogy elfüstöljék . . .

Elkesítő tapasztalataim társa e helyen, Havasi Gyopár! Idomtalan instruktorom!

Könnyen megjegyeztem a nevét, vagyis még kislány koromból tudtam, mivel az algimnáziumnak volt egy Havasi Gyopár nevű kosárlabdacsapata, serdülő korú lányokból, akik gyakran illegették hegyes kis feneküket a pályán, és nagy pontkülönbséggel tudtak győzni, 12:4-re meg 8:2-re, ilyen eredményekre emlékszem; vagyis a csapat egy seregni lyukas markú csitri volt, szészkék meg mindenféle kis vackok, visongva rohángásztak, és a labdáért való dulakodás közben haraptak, ó, közülük kellett volna magamnak menyasszonyt választanom még abban az időben, és nem Sinkutyával meg Szörvendellel folytatnom utóbb tárgyalásokat — szóval meg most bennem a másnapi bölcsesség —, hanem akinek nincs esze, annak sohasem is lesz, olyan kis harapós nagyon is megtette volna nekem azokban az időkben, talán még a sujtásaimra is bukott volna, mert a díszkardomat csak ritkán kötötték föl, és azzal sohasem mutatkoztam az utcán, ám államat a pálya szögcsődről kerítésére fektetett karomon képes voltam huzamosabban nyugtatni, ha ők voltak a salakon, és egy alkalommal még a csákómat is elragadták a fejemről, annyira elbáméskodtam. Bizonyára azok a suhancok voltak, akik óbégatva szurkoltak nekik, és én vártam, hogy majd csak föltűnik valamelyik játékosnak a fején a csákóm, ami igen kihívó lett volna, de nem lett belőle semmi, a csákóm helyett pedig egy lapos sapkát kaptam, akár valami polgárjogi harcos.

Havasi Gyopár ugyanilyen sapkát viselt, még gomb is volt a tetején, és akkora feje teteje volt, mint egy porcelán lámpaernyő, és az alól világtott ki a szeme, és alóla szólt bömbölve a szája, mintha sereget vezényelne rohamra, egyáltalán nem volt fuvolózó vagy gordonkázó a hangja, inkább egy vérmedvére hasonlított, és benne volt minden bizodalnam. És amikor az a valaki belőtt a sarokba, a lövés őt is fölébresztette, és akkorát ordított, mintha vakszemen találta volna, és váratlanul olyan lett, mint Polüphémosz, és dühében el is görbített néhány puskacsövet, amit azután tulajdonosaik a térdükhöz ütögetve próbáltak kiegyenesíteni, de egy istenért nem akartak egyenesedni.

— Hát ezekkel hogy lüvünk majd? — ilyesmiket kérdezgettek egymástól, de fogalmuk sem volt, hogyan is „lűjjenek”.

Havasi Gyopár kirohant a többiekkel, akik erővel azt akarták megtudni, hogy ki sütötte el a puskát, és nem tudni, mit műveltek odakinn, de idebenn a tulajdonosok nagyon sajnálkoztak a puskáik felett, és ahogy nagy hévvel egyenesítették a csöveket, az egyik görbe csövű megint csak elsült, de a sörétek most nem a helyiség sarkába csapódtak,

hanem félfástul kivitték az ablakot, mire azok osak körülnéztek és egymás után ki is ugráltak rajta, nem állt szándékukba visszavárni Havasi Gyopárt.

Hogy velem mi történt, nem tudom, de az általános riadalomban magam is a nyomukba eredtem, pedig nekem nem is volt puskám, de utóbb arra gondoltam, ha ezek között most tűzharcra kerül sor, vagyis ha elkezdenek egymásra lövöldözni, az elgörbült csövű puskákkal egyáltalán nem tudnak majd célozni, s hátrafelé lövöldözve biztosan engem találnak majd el, aki a nyomukban loholok, meg talán azért is, mert arra vélnek, hogy üldözöm őket. Így letértem az ő pályájukról, és arafelé vettem az irányt, ahol lyukat sejtettem, vagyis egészen sötét volt az égélj, észak—északnyugatnak talán, Zombornak vagy Bajmoknak, vagy a kettő között valaminek, arrafelé már eléggé didereg a lélek az emberben.

Havasi Gyopár hangját mintha még hallottam volna, hát nem ércpénz csendülése volt, az biztos, sem nikkelé, sem ezüsté, hanem inkább egy szökött feyenc bődülésére emlékeztetett, aki futás közben rókacsapdába lépett.

Kifulladva és verejtékezve ültem le egy szénakupacra vagy hancsikra — még mindig ott ülök, még mindig szakad rólam a víz —, s arra a nyári képre gondoltam, amikor talán ugyanitt vitt a kocsi, és kis, bajszos számmal nagyokat nevettem valamin, rabhistórián, egészen pontosan rabnőknén, akiket munkára adtak ki a majorságba.

Bizonyára azon nevettem akkor, hogy nekem egészen érvényes papírjaim voltak, mint soha előtte, és hogy kis szőrös szám van, és egészen ocsmányul röhögtem vele.

És hogy most miért röhögtem a frissen féltalpalt cipőmben, amit két olyan utcának a sarkán féltalpaltattam, amelynek a nevét sem tudom, és hogy micsoda mesterrel — az az enteriőr ott, aminek még a hancsikon üldögélve is gyorsan hátat fordítottam. Sohasem mennék én neki szórakozásból a falnak! Soha kiterébélyesedőbb hülyeséget, mint a közvetlen valóság! Életünk örök forrása?

— Jaj, a madaram! — kiáltottam, jaidultam föl, és talpra ugrottam. — Ott maradt bezárva a mosogatódézsza alatt! Mióta átkozhat már engem, ha égve hagytam a villanyt, és napok óta nem tud elaludni! És a simatető is! A hazám!

Jó, hogy nem hoztam és nem viszek semmi emléket sem, olyasmire gondolok, mint Havasi Gyopár sapkája vagy az elgörbült csövű puskák, hanem mindenemet széthagytam valahol, fokozatosan verközve, akár a kigyó, s végül csak ez a sziszegés marad belőlem, mint valami fájdalomtól, amit csak imitálni vagyok képes, hosszan, sugárzón, ahogyan a leborított Mácsás átkozhat egyhuzamban és folyamatosan, felhasználva mind a rendelkezésére álló levegőt: Csak csinján, te, madár, mert sebesen fogy!

Azonban nem számítottam menekülésem során Havasi Gyopár ily nagyfokú ragaszkodására, mivel már jóval marionettfigura korom előtt — valamikor kislány koromban talán — tisztáztam magamban, hogy soha senkire és semmire semmi szín alatt sem számíthatok (ennyi volt a kezdeti okosságom, ennyivel gazdálkodtam mindössze, ezzel a tőkével, és a veszítenivalóm is csupán ennyi volt), magamnak kell majd mindennek a végére járnom, úgyhogy e nemes ember kétségbeesése eltűnésem fölött teljesen összezavart, megilletődve pislogtam csak, amikor szinte a felhőkől hallottam visszhangzani bivalybőgését, mintha az egek ura nyilatkozott volna meg:

— Kispajtás! Hallod-e? Jövök már! Indulj el felém, ha hallasz, akárhol is vagy!

Nemsokára meghallottam a motor zakatolását is, eléggé jó iramban száguldott egy Zadrugaron árkon-bokron át, amit a traktor fényeiéből is meg lehetett állapítani, cikcakkban jött keresztül-kasul a földeken, törte a kukorica kotúját, a barázdákban pedig nagyokat huppant sebes járműve, és ilyenkor a fényszórók a magasba vetítették sugaraikat, bevilágították a fele égboltot.

És időről időre újra felcsapott a hangja:

— Kispajtás! Hé! Kispajtás! — mert a nevemet aligha tudhatta a jószágos ember.

Olyan volt ez az egész, mintha külön rohanna utánam cikcakkban a traktor, elszabadultan hánykolódva a föld egyenetlenségein, és valahol mögöttem, lemaradva Havasi Gyopár, mert a motorzúgás meg a hangja egyáltalán nem azonos frekvencián voltak, külön dolgot jelentettek: vagyis hogy a gép keres, kutat utánam, az ember meg könnyörtelenül és elkerülhetetlenül rám fog akadni.

A traktor már egészen közelre ért hozzám, én pedig, akár az óvatlan nyúl, belekerültem a fénycsóvájába, s elvakítva támolyogtam felé, mert elegendem volt már a menekülésből, inkább széttártam a kezemet, mintha föl szándékoznám tartóztatni, hát épp olyan erővel feszültem neki a fényének.

Pár lépésnyire állt meg tőlem a traktor, a fénye még a lecsukott szemhéjamon keresztül is vakított, s úgy festett, mintha a sugarainál fogva magam tartottam volna föl, a két pusztá tenyeremmel meg a nekiszegezett mellemmel, mindenesetre hősi póz volt, még marionettfigura koromba illő, kár, hogy nem láthattam magamat tükörben is, befutva a csorgó világosságtól, amikor a borbélyműhelyben láthattam, pedig ott csak a félhomályból lestem elő, és helyzetem közelről sem volt annyira előnyös, hogy ecset után kiáltson, és ott különben is kéznél volt a borotvapamacs, amivel, ha kiáltani támadt volna kedvem, menten betömik a számat...

És így, széjjeltárt karral, mintha úszni szeretnék a fényben — — —
— Özönvíz! — kiálthattam volna — — — — —

De megnémulva és élesen, mintegy üvegből kimetszve, mintha magam egyensúlyoznám a világot, teljesen nekidőlve a fényességnek — ez lenne hát számomra a munka, arra gondoltam — — — —

Am végül e hatalmas világosságot ellensúlyozó vagy feszültségével tükröző sötétségből a traktor mögül előtörtetett Havasi Gyopár, szilárdan, mint a guruló fatönk, s én ebből az egészből csak annyit láttam, hogy a hatalmas hajszolásban még csak a sapkája sem csúszott félre a fején, ahhoz egy fölindulás kellene, vagy inkább ágyú, amelyet a füle mellett sütnének el, hogy lerepüljön fejeről a lapos posztósapka, és előtűnjön féltve takargatott kopasz feje, amely a világon az egyik legmélyesegesebb titok lehetett, érinthetetlen, aminek a birtoklására mindenki vágyakozik, vágyva vágyik...

— Kis cimborám! — bőgte, ahogy ott csörtetett a gyomok között —, végre! Kis cimborám! — és túlárado gyöngédségében olyan indulattal ragadott meg, mintha belém akarna harapni, akár egy almába vagy lótojásba. A sárga fogainak az őrlése! Meg ahogy fogai közt kifröcscent a nyála!

— Hát, megvólnék — mondtam neki félszegen, mint aki végleg kutyaszorítóba került, és az árnyékában, miután nem taszított az a fény, szinte egyensúlyomat veszítettem, úgy kellett megkapaszzkodnom hatalmas nadrágjában.

— Azonnal velem jösz! — határozta meg útirányomat —, még hogy se elköszönni, se semmi... Hanem azért nehogy azt gondold, én téged okollak. Téged a világért sem okolnálak! De azokat a bánatos alamu-szikat a puskával ha elkapom...

— Véletlenül sült el a puska — vettem közbe.

— Azt csak te láttad úgy — kezdte megint nagy hévvel a magyarázkodást. — Mert nem jár rá a szemed a hamisságra. Azok meg mindig egymásra tekingetnek, olvassák egymás gondolatát, hogy két rókának is magukra húzták a bőrért...

És ebben az ügyben mindvégig tántoríthatatlan maradt, habár lógatta egy kicsikét a kezét, talán ez alatt az idő alatt elgondolkozott a szavaimon.

Azután elindult a halkán zsörtölődő traktor felé, én meg kénytelen-kelletlen vele tartottam, mivel biztonságosabb volt úgy, ha fogom a nadrágját. De nem engedte, hogy utána kapaszkodjak fel, úgy látszik. tartott attól, hogy megint nekivágok az éjszakának, talán azért, mert nem jutottunk egyezsége a puskák elsütésének dolgában; én ugyan a magam részéről tisztában voltam azzal, hogy énrám ugyan hiába lövöldöznenek, ha csakugyan komolyan gondolnák. Azt a pózt venném fel, azt a hősit, amit a traktor fényében, csupán még a szövegem hiányzott hozzá, amit kiáltanék, ahogyan egykor, rég, már elgondoltam a lőtéien — azaz léteztek még bennem hasonló illúziók.

— Akárnál-e lassú menetben hajtani? — kérdezte tőlem, miután elhelyezkedtünk, vagyis körülültük a kormánykereket.

— Nekem jobban tetszene az a gyorsabb, az a hánykolódós, mint az előbb — fejtettem ki elképzelésemet.

— Azt nem lehet — jelentette ki —, azt még neked sem lehet. Azt csak ünnepnapokon lehet!

Tehát ezt a napot úgy tekinthettem, mint a magam ünnepét, olyan ünnepet, amely, íme, már el is múlt, mert nyáron már kivilágosodott volna ekkorra, de most még csak nem is hajnalzott, hát sajnáltam is, hogy így eltoltam az egészet, meg végtére Mácsás is ott maradt a dézsa alatt, inkább haraptam volna le a fejét, mielőtt elindulok, mert annyira aggasztott a sorsa.

És így haladtunk, egészen lassú menetben, tolatva azt a rettenetes, ártító világozást, amely szinte beleégette a fakoronák árnyékát az égbolt háttérébe, mintha valami buldózer szorított volna mindent kifelé, a semmibe, az érzékelhetetlenbe ennek a lelkes embernek az irányításával, aki a tarkómba szuszogott. Ha ezt látták volna a bábok, azok a lefittyedt fülük, megkordult volna a fűrészpör a hasukban, a sok régi, kivénhedt majomnak meg oroszlánnak, szörnynek meg kigyálynak rémlátomásnak, amit csak a nyomorúságos kisvárosi álmok öklendezhettek a játékszínre!

— Ulj odébb rögtön, mert taszajtok rajtad akkorát, hogy legurulsz! — mordultam rá Havasi Gyopárra, aki ettől előbb meghökken, majd akkorát nevetett, hogy ennek a nevetésnek a szele fölborzolta a hajamat, akkorát nevetett, akár az északi szél, miközben én türelmesen és kitartóan kavargattam a semmi irányait a kormánykerékkel — hát szó ami szó, bizonyára tartottunk valahova.

— Kár volt elkezdened ezt az egészet — állapította meg Havasi Gyopár —, nyugodtan alhatnál ehelyett a szétlőtt ablak mögött is, nyugodalmas az éjszaka...

— A nagy fejedet! — mondtam. — Arra nem is gondolsz, hogy valamit húzunk magunk után... Ki az ördög volna képes elhúztatni ezt helyettünk?

Nézett hátrafelé, meresztgette az ökölnyi szemét, akár a Minótauros.

— Nem látok semmit... Semmit sem látok! — ismételte.

Ha az neki semmi volt, az a vak látvány, ami a fejből vetült ki... Az a totális negatívum — — — —

Asztalkámnál üldögélve hatott át ez engem utoljára, rég, vagy ettől is sokkal később.

Tulajdonképpen nem is volt asztalkám, hanem állásomat úgy láttam el, hogyha valaki kis időre fölkelt, akkor én a helyére telepedtem, és sebesen körmöltem, lekörmöltem, ami körmölnivalóm volt, s ezt követően átadtam a helyemet annak, akit megilletett az asztalka, majd

vártam, mikor támad kedve valakinek megint a szükségét végezni, hogy rövid időre ismét újabb asztalkára tegyek szert, s az addig megfontoltakat megint sebesen lekörmöljem, amíg helyét követelve ismét elő nem kerül az oda valósi tag vagy spiné, afölött nyugtalankodva, hogy talán távollétében elvették tőle asztalkáját — de nem, én nyomban iszkoltam onnan, gyakran a pontig sem jutva el körmölnivalómban, a pont még váratott magára: így telt lassanként a nap, habár néha gépelt szöveget is kellett készítenem, de ekkor nem körmöltem, hanem vártam, hogy szabad írógéphez jussak, de ez általában nehezen sikerült, mert volt ott valami tarka pofájú, az rátelepedett a nagy Olivetti-re vagy Remingtonra, vagy ha ezeket más használta, akkor az Erikára, az Erikát már egy istenért nem adta, szemmel tartotta, még ha a tarka hantáját is mondta (nem minden szarka farka tarka), akkor is, és ha behúztam a papírt, kitépte a hengerből, pedig a betű már a levegőben volt, hogy ráüssön, és vitte a gépet az asztalkájához, én meg megint kelhettem föl ideiglenes asztalkámtól, mivel ekkorra visszaérkezett az asztalka jog szerinti birtoklója, én meg így, asztalkától asztalkáig álló napon át, szerényen és illemtudóan, ha egy percre — mondogattam —, ha csupán egy percre, azután nem zavarok, mivel tudtam, hogy a tarka pofájú hamarosan ki fog vándorolni, hetek vagy hónapok kérdése az egész, és akkor talán megszerezhetem az asztalkáját — nem hiába jöttem a bábszínházból, határtalan volt bennem a naivitás.

Egy délelőtt, amikor végre szabadnak láttam az asztalkáját — sokat ábrándoztam arról, hogyha szert tehetnék rá! —, anélkül, hogy hozzá merészkedtem volna ülni, megkérdeztem a szomszédait, akik nagyon is tisztában lehettek hátrányos helyzetemmel:

— Hát a izé, ez a színeváltó elvtárs nem jön többet? Sikerült kijutnia talán? Vagy hát hová is lett volna... — igyekeztem gyorsan jóvátenni illetlen kérdésemet.

— Nem jön — mondta az egyik, egy majdnem velembeli kisöreg, aki olyasfajta vadásznadrágot meg térdharisnyát viselt, mint Gerhard Hauptmann, a német író. — Most már nem jön, de ezzel mi sem változik.

— Leharapta a fejét a bőrfarkas — mondta a másik, szellemesen, mert itt általában szokás volt szellemesnek lenni.

És valóban, mi sem változott, ha le is harapta a fejét a bőrfarkas, mert az asztalkán egy másik tábla állt, ismeretlen névvel, ha a név mögött nem is volt senki.

Az érdeklődés azonban kizökkentett a körmölés üteméből, és máris sok pótolnivalóm volt, és jobbnak láttam, ha a régi szerint folytatom ténykedésemet, és megvárom a kellő pillanatot, hogy rövid időre oda-odatelepedhessek valamelyik megüresedett asztalkához, vagy legépeljek egy-két betűt, és ezzel is előbb legyek: büszke voltam a szem-

fülességemre, amit semmivel sem helyettesíthettem. Ugyanis ha asztalkához jutok itt, előfordulhatott volna velem a legszörnyűbb dolog, mármint hogy elkényelmesedek. Különben sem volt valami jelentős terület az, amin működtem, és úgy találták, hogy fogalmazványaimon gyakran kell helyesbíteni, továbbá akármilyen nagy lendülettel is íród-nak, igen szaggatottak.

— Egy hasmenésjárvány talán előnyömré válna — vágtam vissza mosolyogva, de itt nem érthették a tréfát, a tökösebb iróniát, vagyis hogy akkor gyakrabban lenne szabad asztalka a huzamosabb írásához, hanem épp ellenkezőleg, azt gondolták, hogy fosok én az ő papírjaik-
ra, de így sem tévedtek valami nagyot.

Amúgy meg olyan légyelkúek voltak valahányan, én pedig, mint látható, bosszús lehettem az asztalka miatt, hát gondoltam, egyszer köztük csapok, hogy csak úgy száll majd a nyáluk a lefittyedt szájuk széléről, ezt megérezhették bennem, ezt a kezdődő távolságtartást, mert valamennyivel kezesebbek lettek hozzám, de az asztalkáikat ugyanúgy őrizték, mint korábban, és én mind gyakrabban kényszerültem távoli, ismeretlen asztalkákhoz, egyre szokatlanabb székekre, amelyeknek ülő-kéje és támlája egészen más szöveget zárt be, mint amit én korábban megszoktam.

Am ha épp asztalka nélkül maradtam, és az örökös kedvező alkalomra vártam, egyikük-másikuk néha odasomfordált hozzám, akár valami idegen, barátkozó szándékú kutya, amellyel az ember nemigen tud mit kezdeni, a legjobb nem szólni hozzá és semmiféle mozdulatot sem tenni, nem azért, mert félelmetes, hanem inkább azért, mert restellnivaló, illetve nagyon határozottan kellene föllépni az ilyennel szemben, és üvöltve, toporzékolva ijeszteni rá, hogy: Rühellek, te, rohadt dög, mars innen az anyád kínjába! — és nagy csattogást csapni a parkettán, hogy rémülten elrohanjon, ahogyan én futnék el más helyzetben a közeléből.

Így ragadt rám egy gyöngye legényke, habár kétakkora, mint jómagam, de finom csontú volt, még a halántékán is látszottak a kék erek, ez aztán cigarettáját nyálazva mesélt nekem, talán hogy ne unatkozzak, amíg asztalkára várakozok.

— Kicsit kurblis az öreg — jegyezte meg a korombeli kollégárol, ha nevezhetem így, mivel a rangsorolással általában hadilábon álltam —, fogadott fia van neki, és alighanem ismét véleménykülönbség mutatkozott köztük.

— Nekem sincs senkim — mondtam erre —, és egészen jó ötletnek tűnik, ha az ember fogad magának valakit.

— Csakhogy ez egy szerencsétlen örökbefogadás lett, mert a fiú már jó nagy, meg közben kibújt belőle az öreghez képest idegen természetű, hogy olykor még a szeme is szikrázik tőle a kollégának.

— Meg szokta bántani jótevőjét? — kérdeztem hűségese lénységem ve-lejéig fölháborodva.

— Ugyan már! Laposra veri! Úgy üti, hogy hasadozik róla a bőr! Kötések szokták összetartani, hogy szét ne hulljon!

— Ez csakugyan vérlázító lehet! — húztam ki magamat, mintha nyomban tenni szeretnék valamit. — Miért nem válik meg tőle?

— Nem megy az olyan egyszerűen, ha az ember már örökre fogadta. A társadalom ezt az ő személyes nevelői kudarcának veszi. Nem a feleségről van szó, mert az egészen más lenne. Így ő maga a tűrhetetlen...

— Azt már tapasztaltam... — mondtam, mint aki lovon van, mert, lám, mégiscsak létezik elégtétel, de nyomban meg is bántam. — Illetve hogyhogy tűrhetetlen?

— Helytelenül lép föl kiskorúval szemben.

— Kiskorúval?

— Igen, lehet a fiú úgy tizenhárom, esetleg valamivel több. Minden szerv a gyermek érdekeit nézi, és az ő pártján van.

— Helyes ez most vagy helytelen? — kérdeztem, mert nekem mindegy volt. — Nem tudna kedvesebb lenni a tata?

— Már teljesen elvadult a háztól. Fél — suttozta.

Sajnáltam, hogy nem tőle magától hallottam nyomorúságos történetét. Ám ő csak az asztalkáról szeretett beszélni, úgy láttam, azon lakhatott talán, akkora területen élt, és én, ostoba fejvel, tájékozatlanul be akartam ezt határolni, amikor a másik asztalkáról távoli kontinens levegője dőlt, nem ez a miazmás, hanem inkább egzotikus, a megbontatlan rendé, amit épp ennek a megbontása tett lehetővé. No, de majd adok én levegőt, kolléga!

Odaléptem az asztalkához, feliratával lefelé fordítottam az idegen névtáblát, amely mögött nem ült senki sem, és bizalmaskodó képpel áthajoltam a másik asztalka fölé.

(Folytatjuk)